

INNO-FOOD SEE

**Setting up the innovation support mechanism and increasing awareness on the potential of Food Innovation and RTD in the South-East Europe area
SEE/B/0028/1.3/X**

Изграждане на механизми в подкрепа на иновациите и повишаване на информираността относно потенциала на иновациите и научно-техническото развитие в хранителната промишленост в Югоизточна Европа

Seminar: Application of Recombinant DNA Technology

Упражнение-семинар на тема: Приложение на рекомбинантните ДНК технологии

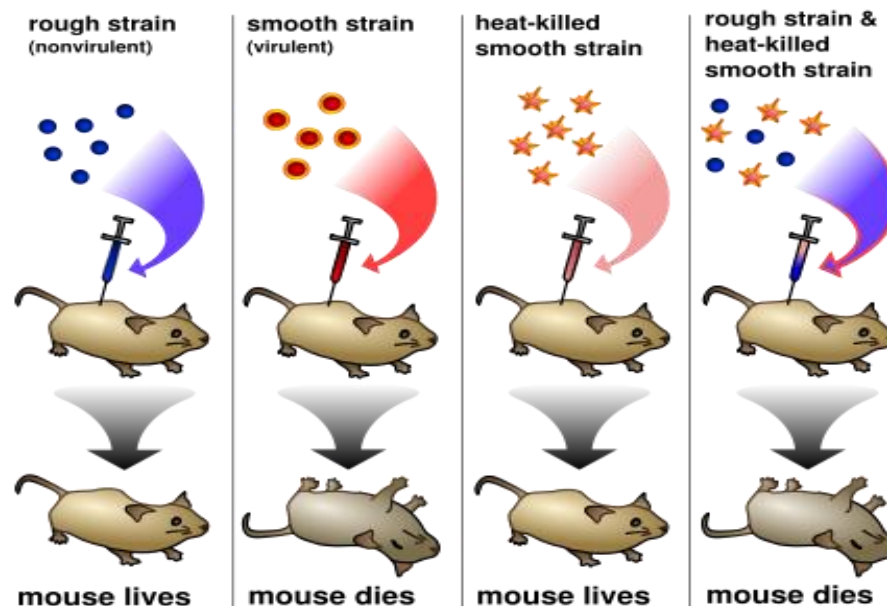
**Аграрен Университет-Пловдив
Факултет по Агрономство
Катедра “Генетика и селекция”**

Генетична трансформация

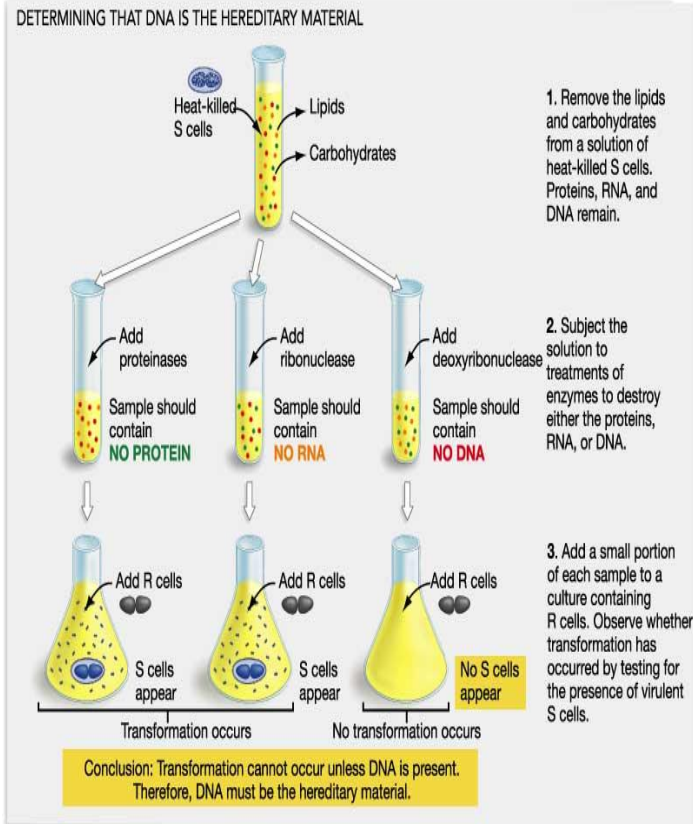
Експериментални доказателства за ролята на ДНК като генетичен материал

Опит на Фредерик Грифит 1928

- Първата демонстрация за генетична трансформация
- Грифит доказва, че непатогенни бактерии *Streptococcus pneumoniae* се трансформират в патогенни след смесването им с убити пневмококи от виролентен щам
- Доказва, че субстанцията причиняваща трансформацията е ДНК

Опит на Ейвъри, МакЛеод и МакКарти

Въпреки големите успехи на тези класически генетични изследвания, молекулярната природа на гена остава неразбрана до 1940 г. или по-точно, до експериментите на Ейвъри, МакЛеод и МакКарти през 1944 г., които доказват, че гените са изградени от ДНК. Учените обработват безвредния щам с пречистени съставки от болестотворния щам, за да разберат коя от тях предава вирулентността. Трансформация настъпва при добавяне на ДНК, но не и на белтъци, липиди, полизахариди или РНК.

- Откритието на ролята, която изпълнява ДНК дава силен тласък на редица нови генетични изследвания. За период от 14 години между 1952 и 1966 е изяснена структурата на ДНК, разгадан е генетичния код и са описани основните процеси свързани със съхранението, преноса и реализирането на генетичната информация - репликация, транскрипция и транслация.
- Периодът между 1971-1973 г. бележи зората на напълно нова методология, позволяваща планиране и провеждане, ако не винаги с лекота, то поне с успех, експерименти, смятани доскоро за невъзможни. Тези методи са наречени **рекомбинантни ДНК технологии или генно инженерство.**

Генно инженерство

Определение:

Създаване на рекомбинантни ДНК молекули чрез съединяване *IN VITRO* на генетичен материал с различен произход и въвеждането им в клетки-гостоприемници. При това не се получават нови видове, а се получават форми с нови свойства.

Генното инженерство се означава като молекулно клонирание на ДНК, технология за рекомбинантна ДНК, генни манипулации, генна инженерия, молекулна инженерия и др.

Методи на генетичното инженерство

- 1. Трансгеноза** - техника за експериментално пренасяне на изолирани от генома или изкуствено синтезирани гени в друг геном.
цисгенни – получават ген от близкородствен организъм

трансгенни – получават ген от неблизкородствен организъм
- 2. Генетично инженерство на хромозомно ниво.**
- 3. Клетъчно инженерство.** То обхваща манипулациите, свързани със соматично клетъчната хибридизация (парасексуална хибридизация), трансплантацията на клетъчни ядра, въвеждането на ДНК или отделни хромозоми в генома на чужда клетка.

Основни етапи в генно клониране?

- 1. Фрагмент от ДНК, съдържащ ген, който трябва да бъде клониран се въвежда в пръстеновидна молекула ДНК, наречена **вектор**, при което се получава **химера** или **рекомбинантна ДНК молекула**.
- 2. **Векторът** пренася (трансферира) гена в клетка гостоприемник. Най-често това е бактерия, но могат да бъдат използвани и други видове живи клетки.
- 3. В клетката гостоприемник векторът се реплицира, произвеждайки множество идентични копия , носещи клонирания в него ген.
- 4. При делене на клетката гостоприемник, копията от рекомбинантната ДНК молекула се разпределят между дъщерните клетки, в които векторът продължава да се реплицира.
- 5. След достатъчно голям брой клетъчни деления се получава колония или **клон** от идентични клетки. Всяка клетка от този клон съдържа едно или повече копия от рекомбинантната ДНК молекула - желаният от нас ген е клониран във вектора.

ДНК → РНК → ПРОТЕИН

Получаване на фрагменти от чужда (външна) ДНК

Използват се универсални методи, в основата на които лежи отделянето на сегмент от ДНК, носещ определени гени, които трябва на бъдат пренесени и вградени във вектор, с помощта на който е възможно получаването на голям брой копия на този участък с последващо въвеждане в реципиента (извънхромозомна молекула ДНК на чревната бактерия *Escherichia coli*).

Нарязването се извършва с помощта на ензими- “молекулни скалпели”, наречени рестриктази*. Чрез използването на определени рестриктази се получават линейни фрагменти от ДНК, които са носители на определени гени.

* Рестриктази – бактериалните ензими, които защитават клетката от фаги, като хидролизират проникналата чужда ДНК. Те срязват ДНК точно в палиндрома.

Видове рестриктази

Примери за рестриктази (опростено по Уотсън и сътр., 1989)

Източник	Означение	Прицелна последователност
<i>Bacillus amyloliquefaciens</i> H	<i>Bam</i> HI	Г:ГАТЦЦ 5' – 3' ЦЦТАГ:Г 3' – 5'
<i>Escherichia coli</i> RY13	<i>Eco</i> RI	Г:ААТТЦ ЦТТАА:Г
<i>Haemophilus influenzae</i> Rd	<i>Hind</i> III	А:АГЦТТ ТТЦГА:А
<i>Haemophilus parainfluenzae</i>	<i>Hpa</i> I	ГТТ:ААЦ ЦАА:ТТГ
<i>Haemophilus parainfluenzae</i>	<i>Hpa</i> II	Ц:ЦГГ ГГЦ:Ц
<i>Streptomyces albus</i> G	<i>Sa</i> I	Г:ТЦГАЦ ЦАГЦТ:Г

При ензимното разкъсване на ДНК се получават фрагменти с два типа краища-лепкави и слепи.

Присъединяване на гени към вектори (преносители)

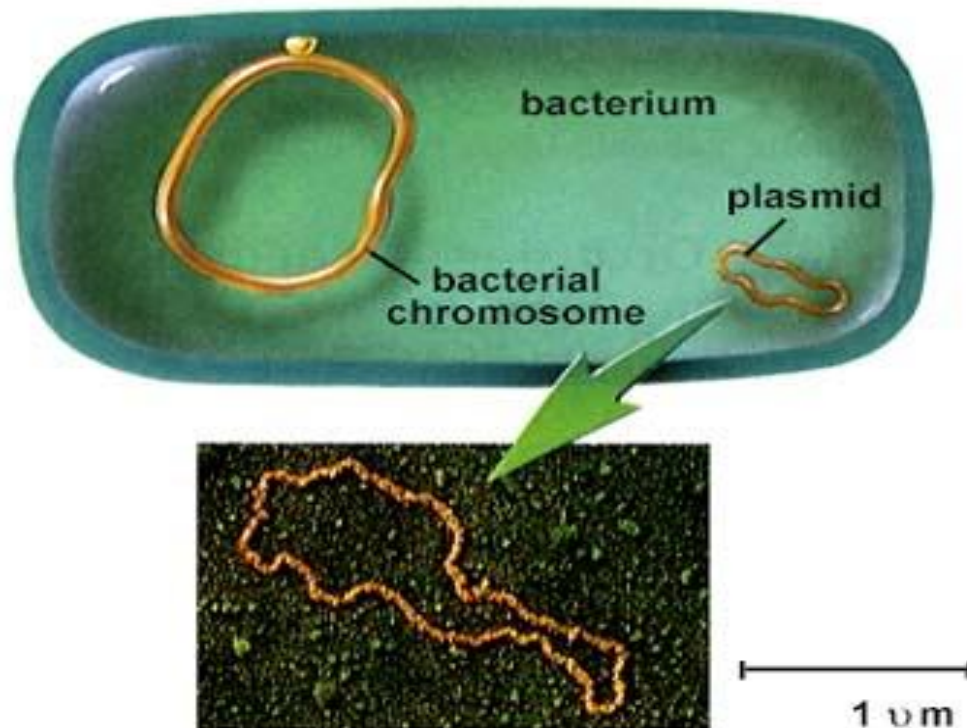
След рестриктазната обработка ДНК-фрагментите са готови да се настанят на новото си място, а именно в малка молекула ДНК, способна да ги вкара в клетката и да им осигури трайно съществуване и възпроизвеждане. Тази малка молекула се нарича **вектор** (от лат. vector – водещ). За вектори (преносители) на фрагменти на чужда ДНК се използват бактериийни **плазмиди** или умерени **фаги**. Присъединяването на чуждата ДНК към плазмидите или фагите се осъществява с помощта на специфични ензими, наречени ДНК-лигази. Свързването се извършва комплементарно с лепливите краища на фрагментите на чуждата ДНК. В генома на вектора на две места в средата е вмъкнат малък олигонуклеотид с нагъсто събрани места за редица рестриктази. Такива последователности, наречени полилинкери (англ. – пригл. значение "за много връзки").

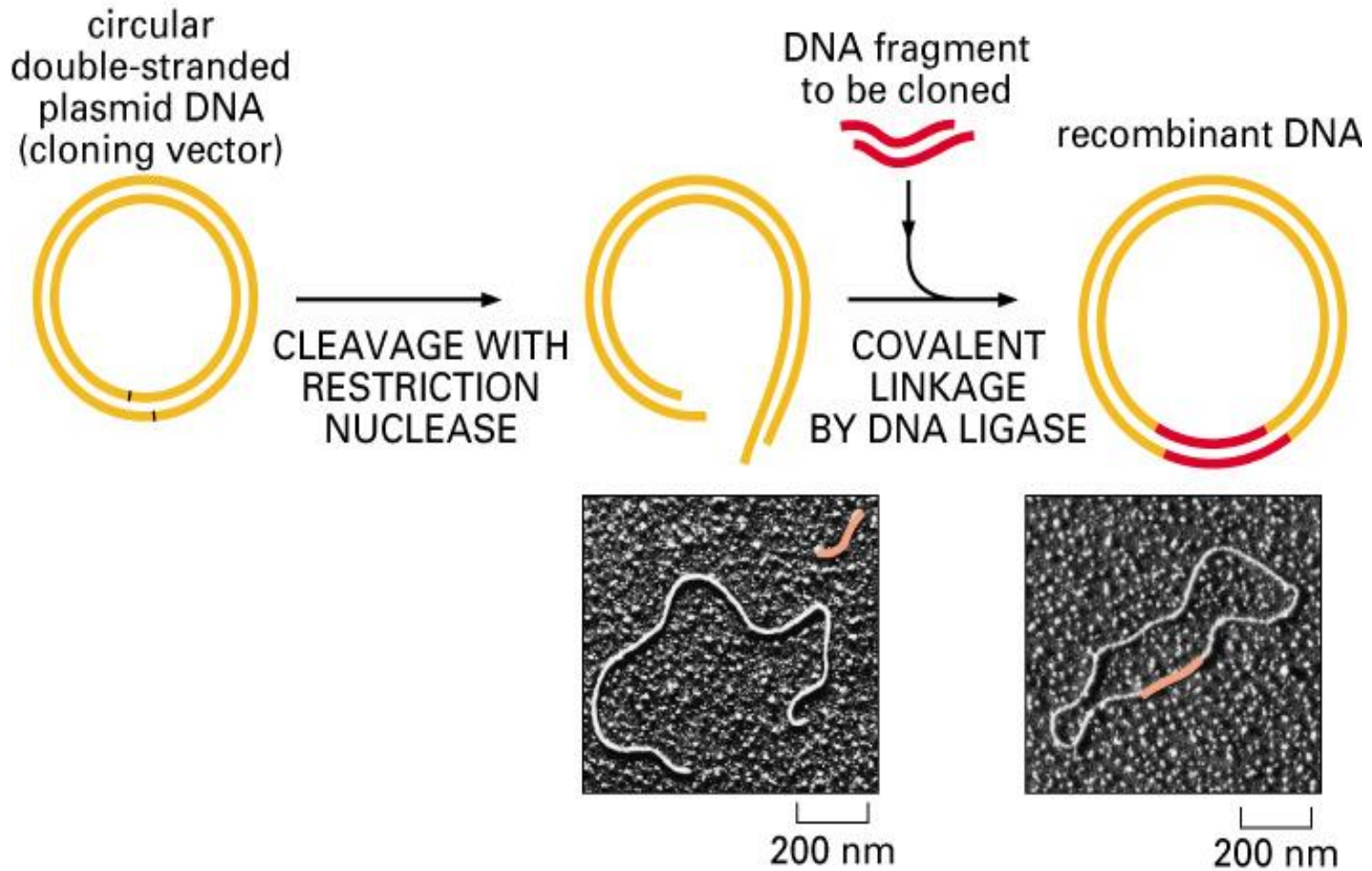

Видове вектори

Вид	размер на клонираната ДНК (kb)
Плазмид	20
Бактерио-фаг	25
Козмид	45
P1 фаг	100
BAC	300
YAC	1000

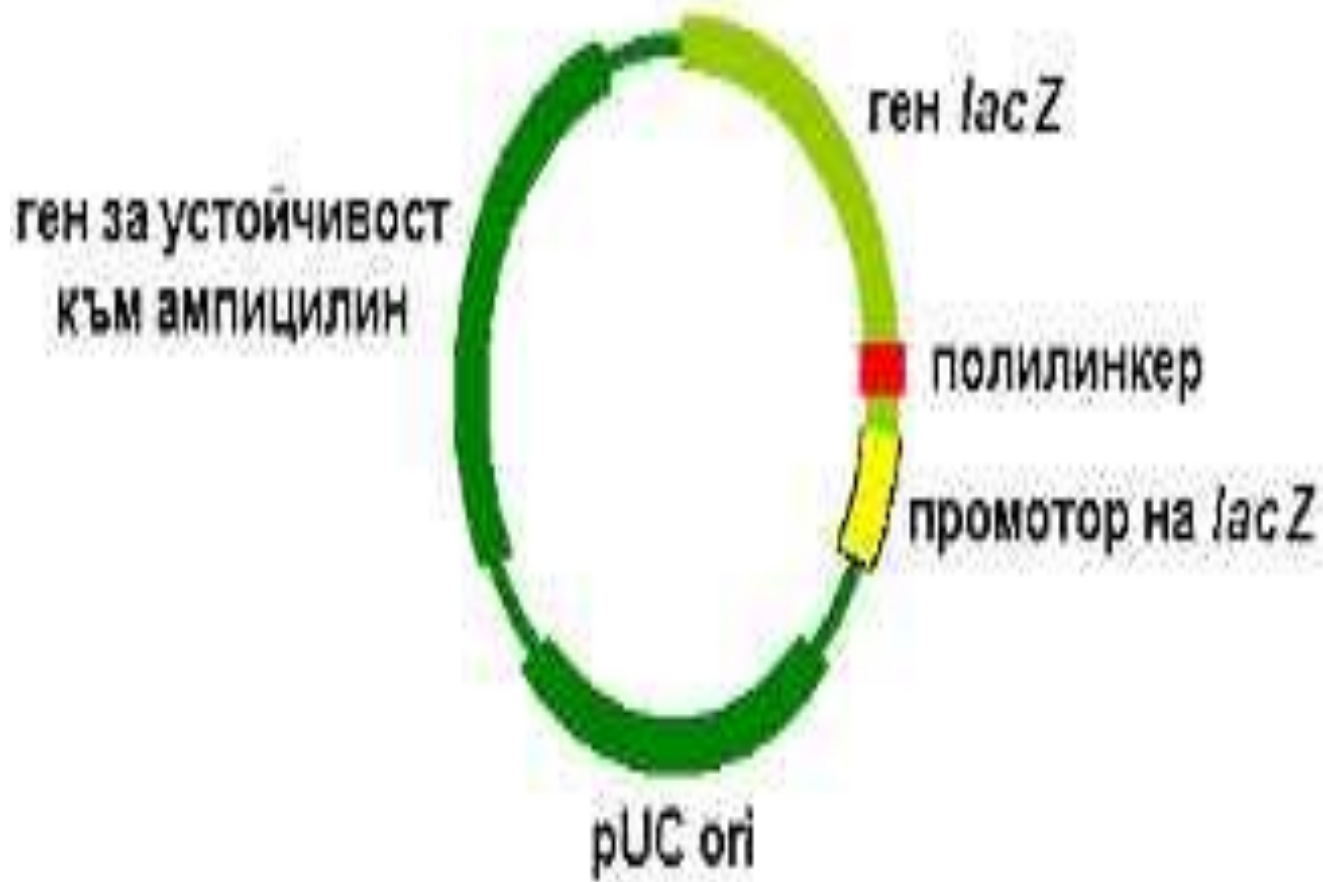
Плазмидна ДНК

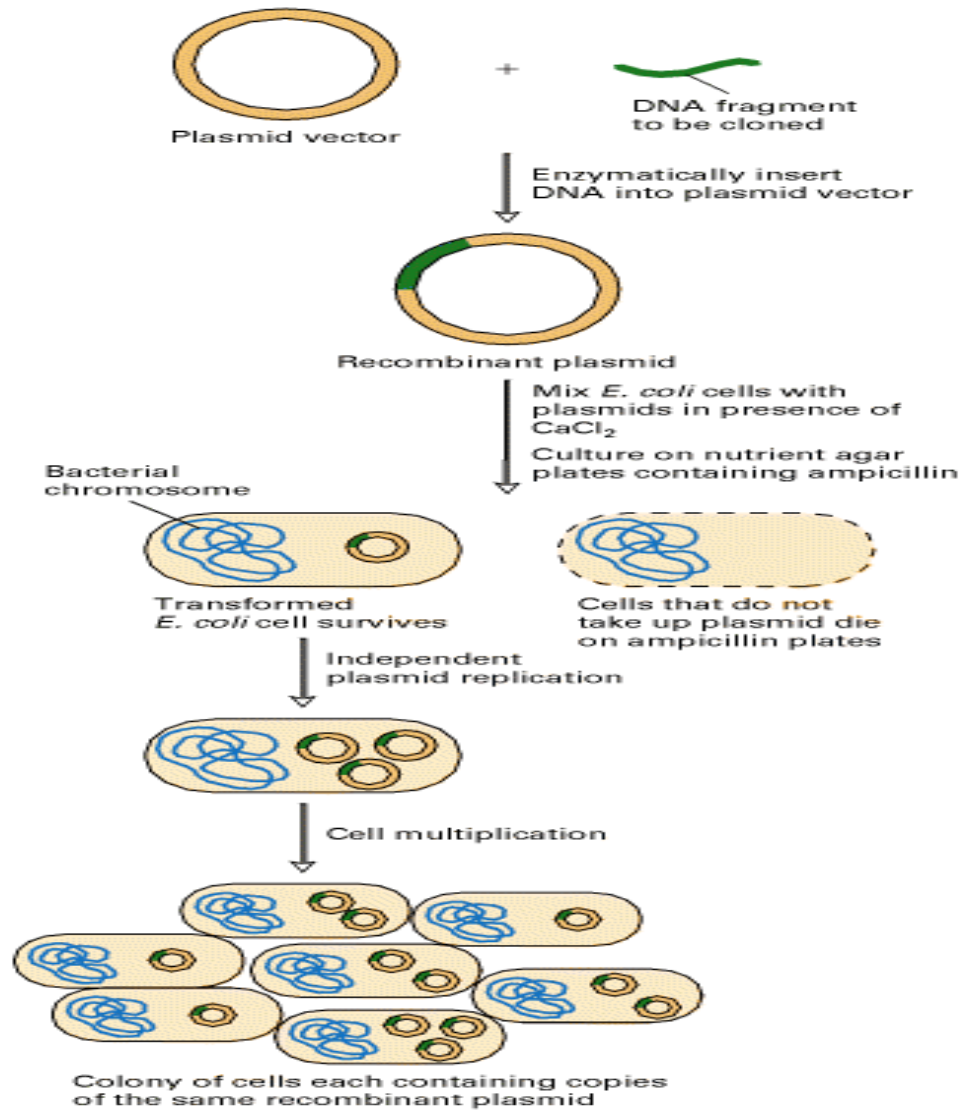
Опростена карта на вектора pBluescript

Начални етапи на клониране във вектор

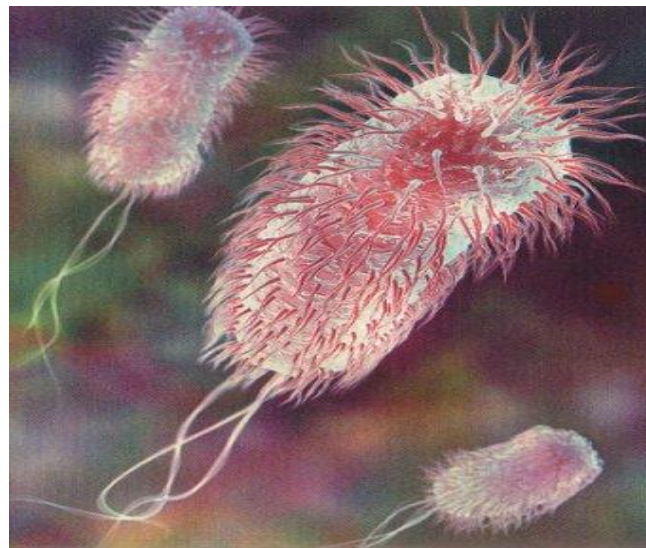
Предварително плазмидната молекула на ДНК се нарязва със същите рестриктази, с които е нарязана и чуждата ДНК. По такъв начин се получават краища, които комплементарно съвпадат с краищата на линейните фрагменти на чуждата ДНК. В резултат на това, линейните фрагменти на чуждата ДНК се свързват, “съшиват” към молекулата на ДНК на плазмидите с помощта на ДНК-лигазиза и се образуват ковалентни връзки. Получават се хибридни плазмиди. Тяхната ДНК е рекомбинантна ДНК. След лигазната реакция ДНК се смесва с фагови белтъци. Получават се вириони, както би станало в заразена с ламбда-фаг бактерия.

Внасяне на рекомбинантна ДНК в клетката w prokarioti

Получените плазмиди или фаги с рекомбинантна ДНК се внасят в реципиентната клетка чрез трансформация или трансфекция. Като реципиенти се използват най- често клетки на *E. coli*, които могат да приемат голям брой плазмиди или фаги. Получава се нова бактерийна популация, която се нарича клон.

Escherichia coli

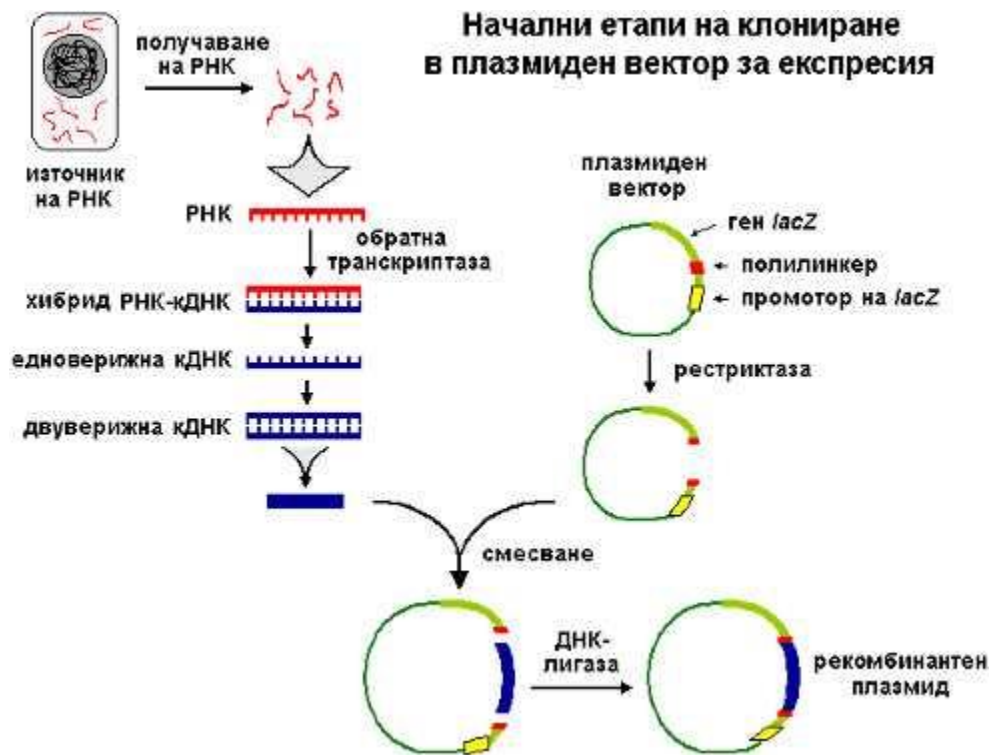
- Чрез бактерии: Трасформация
- *Чрез вируси: Трансдукция*
- Между бактерии: Бактериална Конюгация
- В еукариотни клетки: Трасфекция

Еукариотни гени са накъсани. Те няма да работят в *E. coli*, защото бактерията не може да им изреже интроните. Освен това еукариотната мРНК не би се приела от прокариотни рибозоми, защото няма Шайн-Далгарнова последователност. В действителност обаче няма да се стигне до такива проблеми, защото транскрипцията изобщо няма да започне: *E. coli* не може да работи с еукариотни промотори.

Трябва да изчистим гена от собствения му промотор и регулаторни последователности. Трябва да закачим отпред подходящ промотор. Ако пробутваме еукариотен ген на бактерия, трябва да му изрежем интроните. Трябва да се погрижим мРНК на гена да е съвместима с рибозомите на клетката-гостоприемник.

Синтеза на кДНК от мРНК с обратна транскриптаза

За да клонираме ген трябва да изолираме не самия него, а презаписана от него зряла мРНК. Тя по-добре подхожда на целите ни от изходния ген, защото в нея интроните и повечето регулаторни последователности липсват.

Биологична активност на рекомбинантните белтъци

- Ако рекомбинантният белтък е получен със замисъл да се използва в медицината или стопанството, той се подлага на още редица изследвания. Трябва да се провери например дали физичните и биохимичните му свойства съвпадат с тези на "първообраза", пречистен от изходния организъм. Най-важен обаче е тестът, който сравнява изходния и рекомбинантния белтък по биологична активност. Ако сме искали да получим хормон, инжектираме рекомбинантния белтък в опитно животно; ако става дума за ензим, смесваме го със субстрата му.
- Понякога се оказва, че нужната кДНК е клонирана и се експресира, но белтъкът не е като истинския – различава се по някои свойства и няма биологична активност. Най-честата причина за това са особености в нагъването и посттранслационни модификации. Те са обичайни за еукариотните белтъци, но са много по-слабо застъпени в прокариотната клетка. Затова произведените от *E. coli* чужди белтъци ще се трупат във вида, в който слизат от рибозомата. Лишени от посттранслационната обработка, много белтъци не страдат забележимо, но някои губят активността си.

INNO-FOOD
SEE

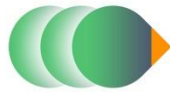
Metodi za analiz na proteina

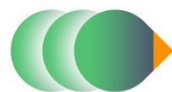
Генно инженерство при дрожди

- Ако търсим подходящ еукариотен гостоприемник за клониране и експресия на кДНК, често най-подходящи са хлебните дрожди *Saccharomyces cerevisiae*. Те растат и се размножават бързо почти като чревните бактерии. Отглеждането им е евтино и не буди опасения от практическо или морално естество. Поради твърде далечното си родство с бозайниците дрождите не могат да съдържат вируси или приони, опасни за човека, така че произведените от дрожди рекомбинантни белтъци са чисти от такива патогени. Същевременно дрождите разпознават и обработват правилно много от сигналните последователности на човешките белтъци и така им осигуряват структурата, нужна за биологичната им активност.

INNO-FOOD
SEE

Shema na vector pBR322

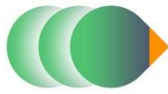
INNO-FOOD
SEE

Трансгенни (генетично модифицирани) растения

- Предимствата на трансгенните растения пред класическите сортове могат да бъдат различни: подобрени хранителни качества (например обогатяване на ориза с каротин – предшественика на витамин А); устойчивост към насекоми-вредители; устойчивост към вируси; устойчивост към хербициди; поносимост към солена почва. Да видим втория пример, т.е. как се постига устойчивост към насекоми-вредители. Бацилът *Bacillus thuringiensis* е патоген за ларвите на редица насекоми. Той притежава ген за инсектициден белтък – токсин, който при попадане в храносмилателната система на ларвата лизира чревните й епителни клетки и така я убива. Белтъкът е безвреден за останалите животни; *B. thuringiensis* се използва за биологична защита на растенията от много години без забележима вреда върху екосистемите. Ако накараме селскостопански растения да експресират съответния ген, ларвите-вредители ще платят с живота си всеки опит да се хранят с техните тъкани.

Methods of Plant Transformation

- *Agrobacterium*
  - Easiest and most simple
  - Cut plant tissue in small pieces, soak in *Agrobacterium* suspension
  - Some cells will be transformed by the bacterium
  - Grow on selection medium (rooting or shooting)
  - Some plants will not transform with the method
- Particle Bombardment
  - DNA is coated onto gold or tungsten particles
  - Particles are shot into young plant cells
  - Low efficiency
  - Most plants can be transformed
- Electroporation
  - Electric shock induces transient holes in cell membranes
  - DNA enters cells
- Viral transformation
  - Use plant virus as vector to introduce DNA
  - Not always integrated into plant genome

INNO-FOOD
SEE

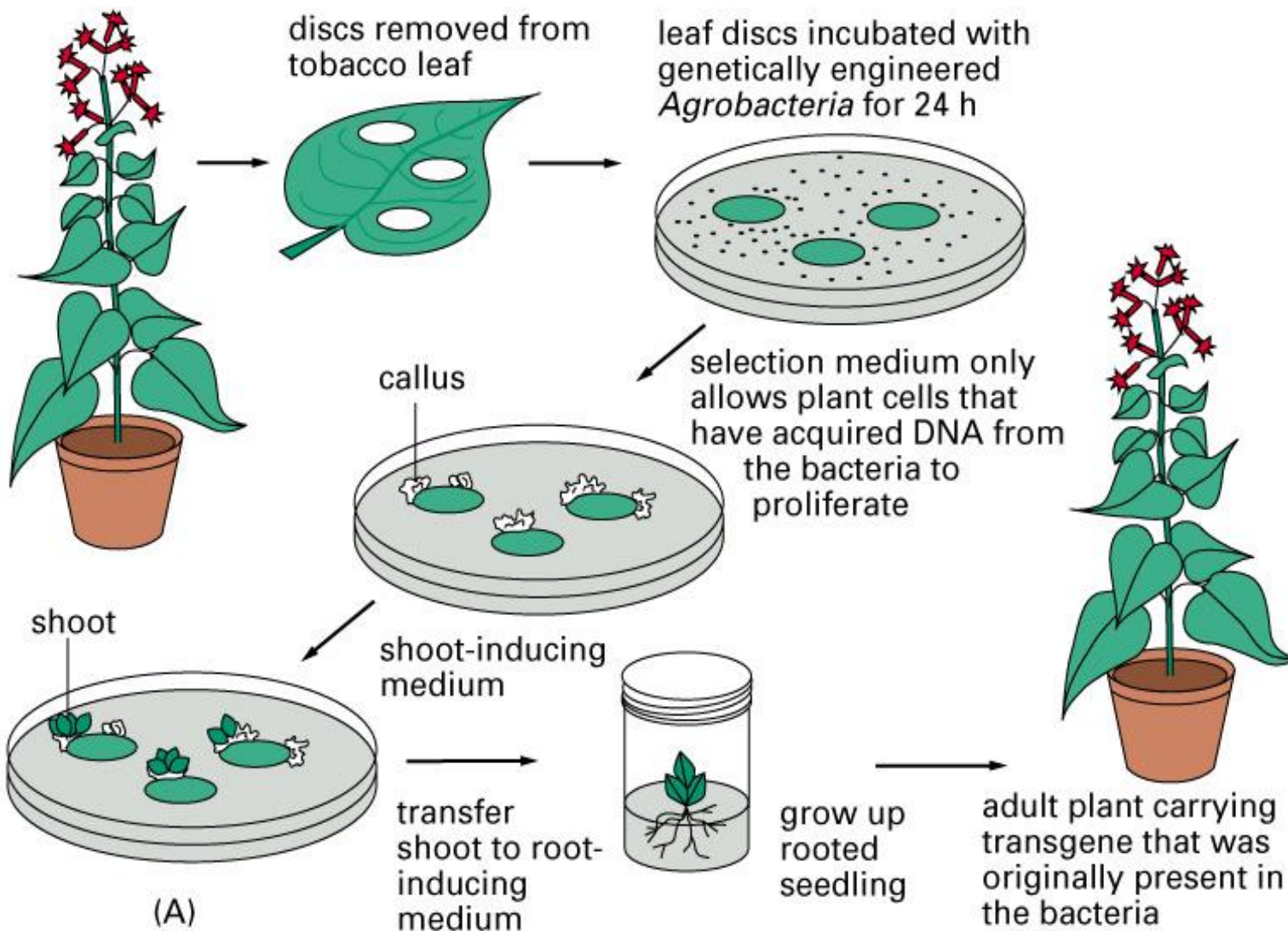
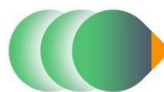
Agrobacterium tumefaciens

- Natural tool for plant transformation
- How it works – tumor induction
- Transfer of DNA to plant

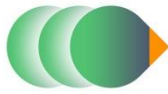

Photo 143: A. L. Jones and T. B. Sutton

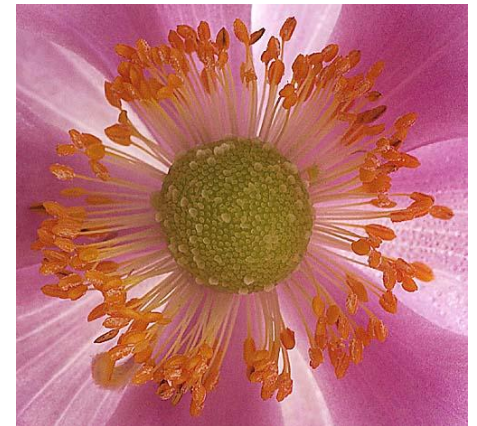

INNO-FOOD
SEE

Applications and Potential

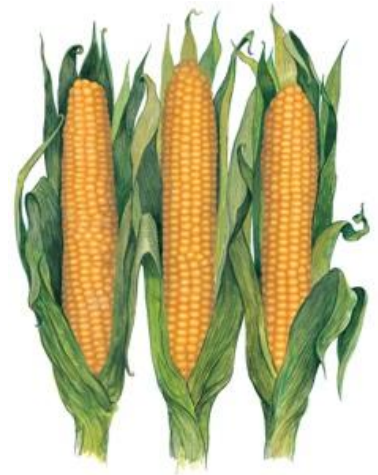
- Genetically Modified Organisms
- Agriculture
- Health and Medicine
- Biotechnology
- Scientific Research
- Industry and Environment
- Gene therapy

Genetically Modified Organisms (GMOs)

- GMOs
  - Express traits not normally found in nature
  - Result of introducing foreign DNA
  - Highly controversial
    - Safety concerns
    - Environmental implications
    - Can we blindly trust profit-driven industry?

Agriculture

- Herbicide resistant crops
  - Soybean, corn canola, lettuce, strawberry, potato, wheat
- Virus resistance
  - Papaya resistance to papaya ringspot virus
- Golden rice
  - Engineering rice to produce Vitamin A
- Edible vaccines in development
  - Plant containing pathogen protein is ingested
  - Body produces antibodies against protein
  - Conferring resistance (ex diarrhea, hepatitis B, measles)
  - Bananas, potato, tomato

INNO-FOOD
SEE

Health and Medicine

- Biotherapeutics
  - Antibodies
  - Hormone
  - Enzymes
- Disease Indications
  - Liver disease
  - Genetic diseases
  - Kidney disorders
  - Digestive disorders
  - Cancer
  - Infectious disease

Biotechnology

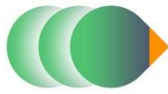
- Chymosin:
  - Genetically engineered enzyme
  - Used for curdling milk products in cheese production
  - Revolutionized cheese production
    - Previously rennin was isolated from newborn calf intestine (expensive, inhumane)
    - Inexpensive, readily available
- Bovine somatotropin (bST):
  - increased milk production in cows
- Other examples:
  - Insulin
  - Interleukin
  - Human growth hormone
  - Interferon

Scientific Research

- Protein production using genetic transformation
- Objectives:
  - Generate antibodies
  - Assay development
  - Structure determination
  - Protein-protein interaction

INNO-FOOD
SEE

Industry and Environment

- Bioremediation: Using bioengineered microbes to clean up pollution and contaminated sites
- Indicator bacteria: Detecting pollution and contamination in the environment
- Waste management
  - Sewage
  - Petroleum products

Gene Therapy Overview

- Viral vector is used to deliver genetic material to target cells (ex. liver, lung)
- The viral vector then injects the gene for a defective or missing protein
- The cell then produces the functional protein and restores the target cell to a normal state
- Viruses used for gene therapy
  - Retroviruses
  - Adenoviruses
  - Adeno-associated viruses
  - Herpes simplex viruses
- Gene therapy is experimental with poor success in clinical trials
- There are no FDA-approved gene therapy products on the market

